

## თინათინ მარგველაშვილი – 100

2024 წლის 12 დეკემბერს ცნობილი და აღიარებული ქართველი არაბისტის, პროფესორ თინათინ მარგველაშვილის დაბადებიდან 100 წელი სრულდება. აკადემიკოს გიორგი წერეთლის მოწაფისა და თავადაც მრავალი თაობის აღმოსავლეთმცოდნე არაბისტთა აღმზრდელის, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აღმოსავლეთმცოდნეობის სკოლის მისი თაობის გამორჩეული სახის – თინათინ მარგველაშვილის საპროგრამო სტატია „არაბული ენა და ქართული კულტურის საკითხები“ ასე იწყება:

*„40-იანი წლები. თბილისის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის აღმოსავლურ ენათა შემსწავლელ არაბულ ჯგუფში (ორიოდე წელში აღმოსავლურ ენათა ჯგუფების საფუძველზე ჩამოყალიბდა აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი) შესავალ ლექციაზე ლექტორმა სტუდენტებს გვითხრა: არაბული – მსოფლიოს ეს უძნელესი ენათაგანი – საკუთრივ არაბულის ცოდნისათვის თვითონ არაბებმა ისწავლონ, ქართველებისათვის კი არაბულისა და სხვა სემიტურ ენათა შესწავლას სხვა ინტერესები ახლავსო, და ვრცლად განგვიმარტა დიდი ივანე ჯავახიშვილის მოსაზრება იმის თაობაზე, თუ რატომაა აუცილებელი აღმოსავლური ენების ცოდნა საქართველოს ისტორიისა და, საერთოდ, ქართული კულტურის საკითხებში ღრმად ჩასაწვდომად. ეს ლექტორი – იმხანად ახალგაზრდა მეცნიერი, შემდეგში ცნობილი სწავლული, საზოგადო მოღვაწე, ქართული სემიტოლოგიის ფუძემდებელი – აკადემიკოსი გიორგი წერეთელი გახლდათ...“*

ამ ლექციისა და სიტყვების მსმენელი სტუდენტი კი თინათინ მარგველაშვილი იყო, რომლისთვისაც მისი მასწავლებლის ნაუბარი „ოდენ ლიტონ სიტყვად“ არ დარჩენილა და მთელი მისი აკადემიური ცხოვრებისა და მოღვაწეობის კრედიტ იქცა.

დიდი მასწავლებლის სამეცნიერო-კვლევითი ინტერესები და მისი განსაკუთრებული ყურადღება საისტორიო ძეგლებისა და, კონკრეტულად, არაბული ახლო აღმოსავლეთის ისტორიის ცალკეული საკითხების შემსწავლელი, ქართული წყაროებისათვის სრულიად უცნობი და საქართველოს ისტორიისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე ძეგლების მიმართ, ასევე ჩრდილოეთ კავკასიაში (დაღესტანში) არაბული ენის ტრადიციებისა და შამილის არაბულენოვანი წერილების მიმართ, ჩანს, გადამდებ ზეგავლენას ახდენდა მოწაფეებზეც და თინათინ მარგველაშვილის საკანდიდატო დისერტაცია „ჩრდილოკავკასიის არაბულენოვანი ძეგლების ენობრივი თავისებურებები“ (1953) სწორედ ამ ინტერესების ჩინებული მეცნიერული ხორცშესხმაა ისევე, როგორც კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ინსტიტუტის ფონდებში დაცული, მის მიერ შესწავლილი ერეკლე მეორის მიმოწერა დაღესტნის ბეგებთან და ჩრდილოკავკასიური წარმოშობის ბევრი თხზულება-დოკუმენტი. მანვე თარგმნა და ვრცელი კომენტარებით გამოაქვეყნა სრული ტექსტი მაკარის – ანტიოქიის პატრიარქის (1636 წლიდან ვიდრე გარდაცვალებამდე, 1672 წ.) თხზულებისა, რომელიც ავტორს დაუნერია 1665 წელს წალენჯიხის მონასტერში ყოფნისას და რომელსაც მთარ-

გმნელმა პირობითად უწოდა „ცნობები საქართველოს შესახებ“ (არმალანი, III, 1982).

თინათინ მარგველაშვილისთვის მისაბამძა დიდმა მასწავლებელმა გიორგი წერეთელმა მის მიერ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 1945 წელს დაარსებულ აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტზე არაბული ენის შემსწავლელი სტუდენტებისათვის სახელმძღვანელოდ შეადგინა უნიკალური არაბული ქრესტომათია არაბულ-ქართული ლექსიკონითურთ, რომელსაც საფუძვლად დაუდო კონცეფცია – არა მარტო გაეადვილებინა სტუდენტებისთვის არაბული ენის საფუძვლების შესწავლა, არამედ სასწავლო მასალა შინაარსითაც დაკავშირებული ყოფილიყო კავკასიის და, კერძოდ, საქართველოს ისტორიასთან. ქრესტომათიაში შესული ნაწყევტები არაბულენოვანი გეოგრაფებისა და ისტორიკოსების (მასყუდის, ისტახრის, ბალაზურის, ფარიკის, კალკაშანდის, მაკარი ანტიოქიელისა და მუჰამად ტაჰირ კარახელის) თხზულებებიდან მრავალი წლის განმავლობაში სასწავლო ტექსტები იყო არაბისტი სტუდენტებისთვის, რომელთაც არაბული ტექსტის სიღრმისეული სწავლების ინდივიდუალური მეთოდებით გამორჩეული ისეთი შესანიშნავი პედაგოგი შეასწავლიდათ, როგორიც თინათინ მარგველაშვილი იყო. ამ ქრესტომათიით არაბული ენის სწავლების ხანგრძლივმა პედაგოგიურმა გამოცდილებამ გამოვლინება ჰპოვა თინათინ მარგველაშვილის მიერ შედგენილ არაბული ენის გრამატიკის სრულიად უნიკალურ სახელმძღვანელოში – „ლექსიკურ-გრამატიკული განმარტებანი გიორგი წერეთლის „არაბული ქრესტომათიისათვის“ (1981 წ.), რომელიც მთლიანად გ.წერეთლის არაბული ქრესტომათიის მასალას მიემართება და საშუალებას აძლევს ქართველ სტუდენტს, სრულად ჩასწავდეს ქრესტომათიული ტექსტების ლექსიკურ-მორფოლოგიურ-სინტაქსურ სირთულეებს, უმცირეს გრამატიკულ ნიუანსებამდე. გ.წერეთლის არაბული ქრესტომათიითა და მისი არაბულ-ქართული ლექსიკონით გაუნელებელი აღფრთოვანების გამოხატულებათა თინათინ მარგველაშვილის მიერ მოგვიანებით, 2000 წელს მათი განმეორებითი, რედაქტირებული გამოცემა იმ ცვლილებებითა და დამატება-შესწორებებით, რაც ავტორის სამუშაო ეგზემპლარებში აღმოჩნდა.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია თინათინ მარგველაშვილის მთარგმნელობითი გამოცდილება და შეუდარებელი მთარგმნელობითი ოსტატობა. აქაც ის აკად. გ.წერეთლის ერთგულ მოწაფედ რჩება, რომელიც დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა მთარგმნელობით საქმიანობას და არაბულიდან თარგმნილი სირიულ-ამერიკული სკოლის წარმომადგენლის ამინ არ-რაიჰანის შესანიშნავი თეთრი ლექსით „განმკურნე მე, ხევის ქალღმერთო“ (არმალანი, 1965), სათავე დაუდო არაბული ლიტერატურის ქართულად თარგმნის პროცესს, შემდეგში კი ინიციატორი გახდა „ათას ერთი ღამის“ რვატომეულის არაბულიდან თარგმნისა (მთარგმნელები ნ. ფურცელაძე, თ. მარგველაშვილი. ამ აკადემიური გამოცემის ყველა ტომი გიორგი წერეთლის რედაქტირებულია).

„ათას ერთი ღამის“ აკადემიური შესავლით, კომენტარებითა და ტერმინთა განმარტებითი აპარატით აღჭურვილი ქართული თარგმანის რვატომეულის (1967-1996) ოთხი ტომი (III, IV, VII, VIII) თინათინ მარგველაშვილის მიერ არის შესრულებული. ეს თარგმანი შესანიშნავი ნიმუშია მთარგმნელის მიერ არაბული და ქართული ენების უბადლო ფლობისა და ტექსტის სიღრმი-

სეული პლასტების წვდომისა, საკუთარი მთარგმნელობითი კრედო და მიდგომები კი მთარგმნელს უნაკლოდ აქვს ჩამოყალიბებული სტატიაში „ათას ერთი ლამის ქართული თარგმანის ზოგიერთი საკითხი“ (მაცნე, I, 1991), რომელიც არაბულიდან ქართულად თარგმანის თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლების პროგრამული სახელმძღვანელო მასალის ნიმუშია არაბულიდან ყოველი დამწყები მთარგმნელისათვის. „ათას ერთი ლამის“ რვატომეულს, თავად არაბული ძეგლის მნიშვნელობისა და ორივე მთარგმნელის – ნანა ფურცელაძისა და თინათინ მარგველაშვილის – უბადლო, დახვეწილი, აკადემიური თარგმანის წყალობით იმ დროისათვის ქვეყნის უმაღლესი მთარგმნელობითი ჯილდო – ივანე მაჩაბლის სახელმწიფო პრემია ხვდა წილად, რასაც ეს გამოცემა უდავოდ იმსახურებს.

და ბოლოს, შეუძლებელია თინათინ მარგველაშვილზე საუბრისას ხაზგასმით არ ითქვას მასზე, როგორც ღირსებითა და უმაღლესი საუნივერსიტეტო აკადემიური თუ ზოგადსაკაცობრიო და ეროვნული ღირებულებებით აღსავსე პიროვნებაზე და შეუდარებელ მასწავლებელზე რამდენიმე სიტყვა მაინც. უმძიმესი პირადი ტრაგედიებით სავსე ცხოვრებაგამოვლილს არასოდეს ელეოდა ძალა და სურვილი სხვათა დახმარებისა და თანადგომისა. ათეულობით ახალგაზრდას უშურველი გულმოდგინებით უპატრონა და გაუხსნა გზა აკადემიურ და სამეცნიერო ასპარეზზე. მისი მხარში დგომა და სიტბო, სიყვარული, ყურადღება დღემდე სანიმუშოდ რჩება მათთვის, ვისთვისაც თინათინ მარგველაშვილს უსწავლებია და მათაც კეთილი საქმეების კეთების მოტივაციას აძლევთ.

სწორედ მისი ნამოწაფრებისა და მისი დანატოვარი სასწავლო-სამეცნიერო მემკვიდრეობის წყალობით თინათინ მარგველაშვილის ნათელი ხსოვნა ქართველ აღმოსავლეთმცოდნე არაბისტთა თაობიდან თაობას გადაეცემა.

თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის  
აღმოსავლეთმცოდნეობის ს/ს ინსტიტუტის  
არაბისტიკის კათედრის სახელით,  
პროფ. დარეჯან გარდავაძე